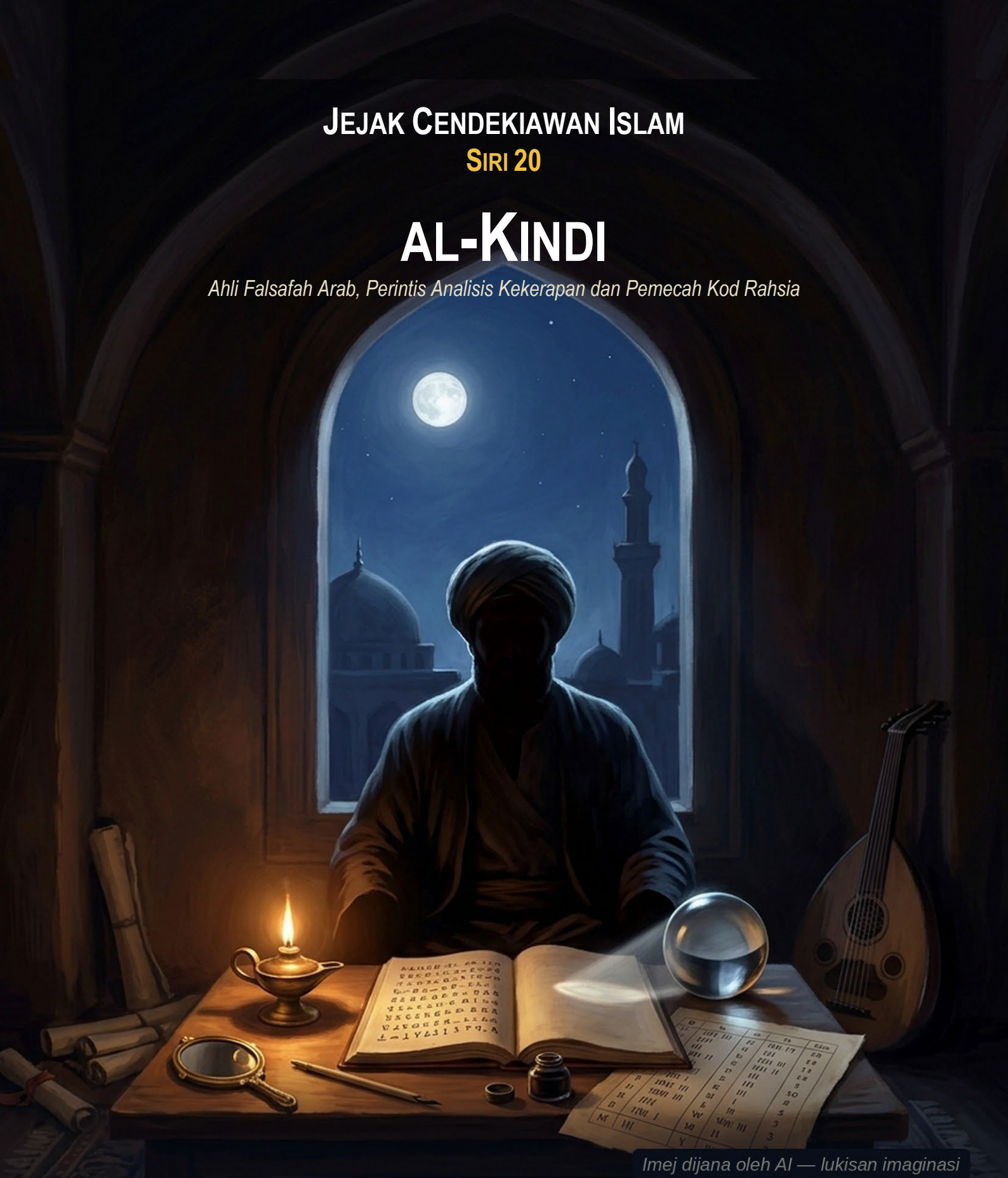
Jejak Cendekiawan Islam

Siri 20

AL-KINDI

Ahli Falsafah Arab, Perintis Analisis Kekerapan dan Pemecah Kod Rahsia

Imej dijana oleh AI — lukisan imaginasi

Hj Che Alim Hj Che Haron
AK (Kelantan)
quranscience.my

© 2026 M / 1448 H Hj Che Alim Hj Che Haron AK (Kelantan) • quranscience.my • @QuranDanSains
eBook ini PERCUMA untuk umat Islam — dilarang dijual.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

JEJAK CENDEKIAWAN ISLAM

SIRI 20

AL-KINDI

Ahli Falsafah Arab, Perintis Analisis Kekerapan dan Pemecah Kod Rahsia

سَنُرِيهِمْ ءَايَٰتِنَا فِي ٱلْءَافَاقِ وَفِيٓ أَنفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ ٱلْحَقُّ ۗ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُۥ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

"Kami akan perlihatkan kepada mereka tanda-tanda kekuasaan Kami di merata-rata tempat (dalam alam yang terbentang luas ini) dan pada diri mereka sendiri, sehingga ternyata jelas kepada mereka bahawa Al-Quran adalah benar. Belumkah ternyata kepada mereka kebenaran itu dan belumkah cukup (bagi mereka) bahawa Tuhanmu mengetahui dan menyaksikan tiap-tiap sesuatu."

SURAH FUSSILAT 41:53

HJ CHE ALIM HJ CHE HARON

quranscience.my | @QuranDanSains

© 2026 M / 1448 H quranscience.my — eBook percuma. Dilarang dijual.

PENGHARGAAN

Segala puji bagi Allah yang memperlihatkan tanda-tanda kekuasaan-Nya di alam dan pada diri manusia. Selawat dan salam ke atas Rasulullah ﷺ, serta ke atas keluarga dan para sahabat baginda.

eBook ini didedikasikan khas kepada isteri tercinta,

ZAHARAH MOHD LATIF;

anak-anak yang dikasihi,

MUHAMMAD HAFIZ, NOOR HAZWANI, ABDUL HAKIM, NOOR HIDAYAH, NOR AQILA dan **NOR ATIQAH**;

serta menantu-menantu,

FAZILAH, MALEK, HANIN, FAIRIZAL dan **FIRWAN**.

Siri kedua puluh Jejak Cendekiawan Islam ini mengisahkan ilmuwan yang menulis tentang falsafah, optik, muzik, perubatan dan cara memecahkan kod rahsia. Semoga kisahnya mengajar kita mencari kebenaran dengan jujur, dari mana pun datangnya.

TENTANG KULIT EBOOK INI

Kulit eBook ini ialah **imej yang dijana oleh kecerdasan buatan (AI)** — sebuah ***lukisan imaginasi***. Kali ini gayanya ialah **siluet bercahaya dari belakang**: al-Kindi duduk membelakangi tingkap malam, sehingga yang kelihatan hanyalah **bayang tubuhnya** — tanpa wajah.

Di atas meja ada **naskhah berhuruf rahsia** dan **jadual kiraan huruf** dengan tanda-tanda bilangan — lambang risalahnya tentang ***memecahkan kod rahsia***. **Sfera kaca** yang memantulkan cahaya bulan dan **cermin tembaga** melambangkan kajiannya tentang ***optik***, manakala **gambus (oud)** di dinding melambangkan risalah-risalah ***muziknya***.

Di luar tingkap, **bulan purnama** menerangi kubah dan menara **Baghdad**, kota tempat beliau bekerja di Baitul Hikmah.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

KANDUNGAN

AL-KINDI — *Pengenalan tokoh*

1. TANDA-TANDA DI ALAM DAN PADA DIRI — *41:53; 39:9*

2. KETURUNAN KINDAH DAN KOTA KUFAH — *Al-Asy'ath bin Qais*

3. SIAPAKAH AL-KINDI? — *Garis masa*

4. PENYELIA PENTERJEMAHAN DI BAITUL HIKMAH — *Membina bahasa ilmu*

5. HIKMAH DAN KEBENARAN — *2:269; Sahih al-Bukhari 6094*

6. FALSAFAH YANG MEMBELA AKIDAH — *al-Baqarah 2:117*

7. ILMU PARA NABI MENGATASI FALSAFAH — *Yasin 36:79*

8. BIDANG-BIDANG ILMU AL-KINDI — *Rajah, karya, angka India*

9. MEMECAHKAN KOD RAHSIA — *Analisis kekerapan*

10. KRIPTOGRAFI HARI INI — *Sifer anjakan*

11. OPTIK: BAGAIMANA KITA MELIHAT? — *Cahaya bergerak lurus*

12. PASANG SURUT DAN FENOMENA ALAM — *Graviti bulan, langit biru*

13. BINTANG: ANTARA ASTRONOMI DAN RAMALAN — *al-An'am 6:97*

14. UBAT MENGIKUT SUKATAN — *Sahih Muslim 2204*

15. MENGHILANGKAN KESEDIHAN — *13:28; Sahih al-Bukhari 6369*

16. LOGAM DAN PEDANG — *Keluli Damsyik*

17. KISAH KEBAKHILAN DAN KEMURAHAN — *Sahih al-Bukhari 1442*

18. DIUJI DENGAN KEHILANGAN — *Sahih Muslim 2664; al-Bukhari 6035*

19. PANDANGAN ULAMA TERHADAP FALSAFAH — *Sikap seimbang*

20. MURID DAN WARISAN AL-KINDI — *Al-Sarakhsi, al-Balkhi*

21. ANTARA RIWAYAT SABIT DAN KISAH MASYHUR — *Penilaian riwayat*

22. PENGAJARAN DAN PENUTUP — *Tiga belas pengajaran*

GLOSARI DAN SOALAN RENUNGAN

RUJUKAN

SOKONGAN & SUMBANGAN

Panduan warna: kotak hijau = ayat Al-Qur'an; kotak emas = Hadith; kotak coklat = nota sejarah (riwayat kitab sejarah dan biografi); jadual biru = perbandingan. Nama perawi bergaris biru boleh diklik untuk ke halaman perawi di sunnah.com.

AL-KINDI

Siri kedua puluh **Jejak Cendekiawan Islam** mengisahkan ***Abu Yusuf Ya'qub bin Ishaq al-Kindi***, yang digelar oleh Ibn al-Nadim sebagai ***"Ahli Falsafah Arab"***. Ibn al-Nadim menyenaraikan ***kira-kira 260 kitab*** karyanya dalam falsafah, matematik, optik, muzik, perubatan dan astronomi.

Salah satu risalahnya menghuraikan cara ***memecahkan kod rahsia*** dengan mengira kekerapan huruf — kaedah yang kini dikenali sebagai ***analisis kekerapan***, asas ilmu kriptografi.

eBook ini menyusuri ***keturunan dan zamannya***, peranannya dalam ***gerakan terjemahan***, falsafahnya yang ***membela akidah***, sumbangannya dalam ***kriptografi, optik, perubatan dan psikologi***, ujian yang menimpanya, serta warisan yang ditinggalkannya.

Nota: Terjemahan ayat Al-Qur'an dalam eBook ini ialah terjemahan Abdullah Muhammad Basmeih. Darjat setiap Hadith dinyatakan dalam kotak Hadith. Maklumat daripada kitab-kitab sejarah dan kajian moden ialah **riwayat biografi (bukan Hadith)** *dan diletakkan dalam kotak coklat "Nota Sejarah". Imej kulit ialah imej dijana AI. Tahun lahir dan wafat al-Kindi ialah anggaran.*

TANDA-TANDA DI ALAM DAN PADA DIRI

SURAH FUSSILAT 41:53

سَنُرِيهِمْ ءَايَٰتِنَا فِى ٱلْءَافَاقِ وَفِىٓ أَنفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ ٱلْحَقُّ ۗ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُۥ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدٌ ﴿٥٣﴾

Kami akan perlihatkan kepada mereka tanda-tanda kekuasaan Kami di merata-rata tempat (dalam alam yang terbentang luas ini) dan pada diri mereka sendiri, sehingga ternyata jelas kepada mereka bahawa Al-Quran adalah benar. Belumkah ternyata kepada mereka kebenaran itu dan belumkah cukup (bagi mereka) bahawa Tuhanmu mengetahui dan menyaksikan tiap-tiap sesuatu

Terjemahan: Abdullah Muhammad Basmeih — quran.com/41:53

HURAIAN AYAT 41:53

Allah berfirman: ***"Kami akan perlihatkan kepada mereka tanda-tanda kekuasaan Kami"*** di alam dan pada diri manusia. Al-Kindi mengkaji ***kedua-duanya***: alam (cahaya, bunyi, bintang) dan diri manusia (akal, jiwa, ubat). Tafsir Ibn Kathir 41:53.

TIDAK SAMA ORANG YANG MENGETAHUI

SURAH AL-ZUMAR 39:9

أَمَّنْ هُوَ قَٰنِتٌ ءَانَآءَ ٱلَّيْلِ سَاجِدًا وَقَآئِمًا يَحْذَرُ ٱلْءَاخِرَةَ وَيَرْجُوا۟ رَحْمَةَ رَبِّهِۦ ۗ قُلْ هَلْ يَسْتَوِى ٱلَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَٱلَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۗ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٩﴾

(Engkaukah yang lebih baik) atau orang yang taat mengerjakan ibadat pada waktu malam dengan sujud dan berdiri sambil takutkan (azab) hari akhirat serta mengharapkan rahmat Tuhannya? "Katakanlah lagi (kepadanya): "Adakah sama orang-orang yang mengetahui dengan orang-orang yang tidak mengetahui?" Sesungguhnya orang-orang yang dapat mengambil pelajaran dan peringatan hanyalah orang-orang yang berakal sempurna

Terjemahan: Abdullah Muhammad Basmeih — quran.com/39:9

Allah bertanya: ***"Adakah sama orang-orang yang mengetahui dengan orang-orang yang tidak mengetahui?"*** Ayat ini menggabungkan ***ibadah malam*** dengan ***ilmu***. Bagi al-Kindi, mencari ilmu tentang alam ialah jalan untuk ***mengenal Pencipta***. Tafsir Ibn Kathir 39:9.

AKAL DALAM AL-QUR'AN

SURAH AL-BAQARAH 2:164

إِنَّ فِي خَلْقِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱخْتِلَٰفِ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ وَٱلْفُلْكِ ٱلَّتِي تَجْرِي
فِي ٱلْبَحْرِ بِمَا يَنفَعُ ٱلنَّاسَ وَمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مِن مَّآءٍ فَأَحْيَا بِهِ
ٱلْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِن كُلِّ دَآبَّةٍ وَتَصْرِيفِ ٱلرِّيَٰحِ وَٱلسَّحَابِ
ٱلْمُسَخَّرِ بَيْنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ لَءَايَٰتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ١٦٤

Sesungguhnya pada kejadian langit dan bumi; dan (pada) pertukaran malam dan siang; dan (pada) kapal-kapal yang belayar di laut dengan membawa benda-benda yang bermanfaat kepada manusia; demikian juga (pada) air hujan yang Allah turunkan dari langit lalu Allah hidupkan dengannya tumbuh-tumbuhan di bumi sesudah matinya, serta la biakkan padanya dari berbagai-bagai jenis binatang; demikian juga (pada) peredaran angin dan awan yang tunduk (kepada kuasa Allah) terapung-apung di antara langit dengan bumi; sesungguhnya (pada semuanya itu) ada tanda-tanda (yang membuktikan keesaan Allah kekuasaanNya, kebijaksanaanNya, dan keluasan rahmatNya) bagi kaum yang (mahu) menggunakan akal fikiran

Terjemahan: Abdullah Muhammad Basmeih — quran.com/2:164

Ayat ini menyenaraikan pelbagai fenomena alam — langit dan bumi, siang dan malam, kapal, hujan, haiwan, angin dan awan — lalu menegaskan bahawa semuanya ialah tanda ***"bagi kaum yang (mahu) menggunakan akal fikiran"***. Perkataan yang berkait dengan ***akal*** (*ya'qilun*) muncul berpuluh-puluh kali dalam Al-Qur'an. Tafsir Ibn Kathir 2:164.

Al-Kindi memahami ayat-ayat seperti ini sebagai ***galakan untuk berfikir***. Bagi beliau, menggunakan akal untuk memahami alam ialah satu bentuk ***ibadah***, selagi akal itu tunduk kepada wahyu.

KETURUNAN KINDAH DAN KOTA KUFAH

Al-Kindi berasal daripada ***kabilah Kindah***, salah satu kabilah Arab terkemuka dari Yaman. Sebelum Islam, Kindah pernah membentuk ***kerajaan*** di tengah Semenanjung Arab, dan penyair terkenal ***Imru' al-Qais*** juga berasal daripada kabilah ini.

> **NOTA SEJARAH: KETURUNAN SEORANG SAHABAT**
>
> Sumber sejarah menyebut bahawa al-Kindi berketurunan ***al-Asy'ath bin Qais*** رضى الله عنه, pemimpin Kindah yang datang kepada Rasulullah ﷺ dan memeluk Islam, kemudian menetap di ***Kufah***.
>
> Keluarga al-Kindi kekal berpengaruh di Iraq. Bapanya, ***Ishaq bin al-Sabbah***, dikatakan pernah menjadi ***gabenor Kufah*** pada zaman Abbasiyah. Al-Kindi membesar dalam keluarga yang ***berharta dan berpendidikan***.

KUFAH, BASRAH DAN BAGHDAD

Kufah dan Basrah ialah dua pusat ilmu terawal di Iraq — tempat lahirnya ilmu ***nahu, fiqh dan kalam***. Al-Kindi belajar di kedua-duanya sebelum berpindah ke ***Baghdad***, ibu kota yang menjadi pusat terjemahan dan sains.

PENGAJARAN

Keturunan yang mulia bukan untuk dibanggakan, tetapi untuk ***dijadikan tanggungjawab***. Al-Kindi menggunakan kedudukan keluarganya untuk ***menuntut dan menyebarkan ilmu***.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

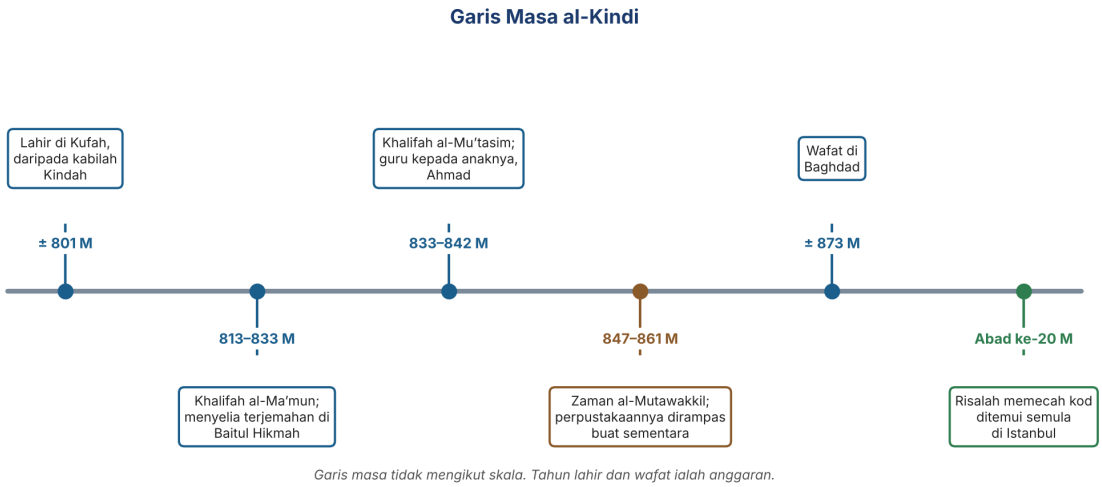
SIAPAKAH AL-KINDI?

Al-Kindi ***lahir sekitar 801 M di Kufah*** dalam keluarga bangsawan daripada ***kabilah Kindah***, kabilah Arab dari Yaman. Bapanya, Ishaq, pernah menjadi gabenor. Beliau menuntut ilmu di Kufah, Basrah dan kemudian ***Baghdad***.

NOTA SEJARAH: DI ISTANA PARA KHALIFAH

Khalifah ***al-Ma'mun*** melantiknya ke ***Baitul Hikmah***, di mana beliau ***menyelia penterjemahan*** karya-karya Yunani ke bahasa Arab. Khalifah ***al-Mu'tasim*** pula melantiknya sebagai ***guru kepada anaknya, Ahmad***, dan beliau menghadiahkan kitab falsafahnya yang terkenal, ***Fi al-Falsafah al-Ula*** (Tentang Falsafah Pertama), kepada khalifah itu.

Beliau juga menulis tentang ***angka India***, membantu menyebarkannya di dunia Islam, dan menulis empat risalah ***muzik*** yang masih wujud.

Rajah 1: Garis masa al-Kindi.

PENYELIA PENTERJEMAHAN DI BAITUL HIKMAH

Al-Kindi sendiri ***tidak menterjemah*** kitab Yunani, kerana beliau dipercayai tidak menguasai bahasa Yunani. Peranannya ialah ***menyelia, menyemak dan menyunting*** terjemahan yang dibuat oleh sekumpulan penterjemah, supaya istilah Arabnya tepat dan mudah difahami.

> **NOTA SEJARAH: LINGKARAN PENTERJEMAH AL-KINDI**
>
> Ahli sejarah moden menamakan sekumpulan terjemahan awal sebagai ***"lingkaran al-Kindi"***. Antara penterjemahnya ialah ***Ustath*** (Eustathius) dan ***Ibn Na'imah al-Himsi***. Mereka menterjemah karya ***Aristotle***, termasuk bahagian kitab ***Metafizik***, serta karya ***Plotinus***.
>
> Al-Kindi juga menulis risalah ***Fi Kammiyyat Kutub Aristutalis*** (Tentang Bilangan Kitab-kitab Aristotle), yang memperkenalkan karya Aristotle kepada pembaca Arab dan menerangkan susunan untuk mempelajarinya.

MEMBINA BAHASA ILMU

Salah satu sumbangan terbesar al-Kindi ialah ***membina istilah falsafah dan sains dalam bahasa Arab***. Beliau menulis risalah ***Fi Hudud al-Asyya' wa Rusumiha*** yang mentakrifkan istilah-istilah penting. Bahasa yang kaya dengan istilah ilmu membolehkan umat ***berfikir dan menulis*** tentang sains dalam bahasanya sendiri.

PENGAJARAN

Usaha membina istilah sains dalam ***Bahasa Melayu*** hari ini meneruskan semangat yang sama: ilmu menjadi milik umat apabila ia boleh difahami dalam ***bahasa umat***.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

ZAMAN MIHNAH

NOTA SEJARAH: UJIAN KE ATAS PARA ULAMA

Al-Kindi hidup pada zaman ***Mihnah*** (218–234 H / 833–848 M), apabila Khalifah al-Ma'mun, al-Mu'tasim dan al-Wathiq memaksa para ulama mengakui pendapat bahawa ***Al-Qur'an itu makhluk***. Ramai ulama, termasuk ***Imam Ahmad bin Hanbal*** (lihat Siri 7), dipenjara dan diseksa kerana menolaknya.

Al-Kindi dekat dengan istana pada zaman itu, tetapi sumber sejarah ***tidak menunjukkan*** beliau terlibat dalam menyeksa ulama. Mihnah akhirnya dihentikan oleh Khalifah ***al-Mutawakkil***.

PENGAJARAN

Kedekatan dengan pemerintah boleh menjadi ***ujian*** bagi ilmuwan. Imam Ahmad menunjukkan bahawa ***keteguhan pada kebenaran*** lebih mulia daripada kedudukan. Ilmuwan sepatutnya menggunakan ilmunya untuk ***membela kebenaran***, bukan untuk menyokong kezaliman.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

HIKMAH DAN KEBENARAN

SURAH AL-BAQARAH 2:269

يُؤْتِي ٱلْحِكْمَةَ مَن يَشَآءُ ۚ وَمَن يُؤْتَ ٱلْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا ۗ وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّآ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٢٦٩﴾

Allah memberikan Hikmat kebijaksanaan (ilmu yang berguna) kepada sesiapa yang dikehendakiNya (menurut aturan yang ditentukanNya). Dan sesiapa yang diberikan hikmat itu maka sesungguhnya ia telah diberikan kebaikan yang banyak. Dan tiadalah yang dapat mengambil pengajaran (dan peringatan) melainkan orang-orang yang menggunakan akal fikirannya

Terjemahan: Abdullah Muhammad Basmeih — quran.com/2:269

Allah menyebut bahawa ***"sesiapa yang diberikan hikmat itu maka sesungguhnya ia telah diberikan kebaikan yang banyak"***. Dalam kitab ***Fi al-Falsafah al-Ula***, al-Kindi menulis bahawa kita ***tidak patut malu menghargai kebenaran dan mengambilnya dari mana pun ia datang***, walaupun daripada bangsa yang jauh.

Mencari kebenaran mesti disertai ***kejujuran***. Rasulullah ﷺ bersabda:

HADITH — SAHIH AL-BUKHARI, NO. 6094

حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ـ رضى الله عنه ـ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ «إِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتَّى يَكُونَ صِدِّيقًا، وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ، حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا».

TERJEMAHAN:

Daripada ‘Abdullah bin Mas‘ud رضى الله عنه, daripada Nabi ﷺ, baginda bersabda: **“Sesungguhnya kejujuran membawa kepada kebaikan, dan kebaikan membawa ke syurga.** Seseorang itu sentiasa berlaku jujur sehingga dia menjadi seorang yang sangat jujur (siddiq). Dan sesungguhnya dusta membawa kepada kejahatan, dan kejahatan membawa ke neraka. Seseorang itu sentiasa berdusta sehingga dia dicatat di sisi Allah sebagai seorang pendusta.”

SANAD Riwayat Imam al-Bukhari: daripada ‘Uthman bin Abi Syaibah, daripada Jarir bin ‘Abd al-Hamid, daripada Mansur bin al-Mu‘tamir, daripada Abu Wa’il Syaqiq bin Salamah, daripada ‘Abdullah bin Mas‘ud رضى الله عنه.

RUJUKAN: Riwayat Imam al-Bukhari dalam Sahih al-Bukhari, Kitab al-Adab, Hadith No. 6094; juga diriwayatkan oleh Muslim (No. 2607).

رويات إمام البخاري دالم صحيح البخاري، كتاب الأدب، حديث نومبور ٦٠٩٤

DARJAT: SAHIH — terkandung dalam Sahih al-Bukhari, kitab hadith paling sahih selepas Al-Qur'an menurut ijmak ulama hadith.

Sumber: https://sunnah.com/bukhari:6094

PENGAJARAN HADITH INI

Kejujuran ialah jalan ke syurga — dan juga ***jalan ilmu***. Ilmuwan yang jujur mengakui apa yang diketahui dan apa yang belum, serta tidak menyembunyikan kebenaran walaupun ia datang daripada orang lain.

FALSAFAH YANG MEMBELA AKIDAH

Ramai ahli falsafah Yunani, termasuk Aristotle, berpendapat bahawa ***alam ini qadim*** — tidak bermula dan tidak diciptakan. Al-Kindi ***menolak*** pendapat ini dan berhujah bahawa ***alam ini baharu***, diciptakan oleh Allah daripada tiada.

SURAH AL-BAQARAH 2:117

بَدِيعُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ وَإِذَا قَضَىٰٓ أَمۡرٗا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ١١٧

Allah jualah yang menciptakan langit dan bumi (dengan segala keindahannya); dan apabila Ia berkehendak (untuk menjadikan) suatu, maka Ia hanya berfirman kepadanya: "Jadilah engkau!" Lalu menjadilah ia

Terjemahan: Abdullah Muhammad Basmeih — quran.com/2:117

Allah ialah Tuhan yang ***"menciptakan langit dan bumi"***, dan apabila Dia berkehendak, Dia hanya berfirman ***"Jadilah engkau!"***. Tafsir Ibn Kathir 2:117.

NOTA SEJARAH: HUJAH AL-KINDI

Dalam ***Fi al-Falsafah al-Ula***, al-Kindi berhujah bahawa ***sesuatu yang mempunyai jasad tidak mungkin tidak terbatas***, dan ***masa juga terbatas***. Oleh itu alam ini mesti mempunyai ***permulaan***, dan setiap yang bermula memerlukan ***Pencipta***.

Beliau juga menegaskan ***keesaan Allah***: Allah ialah ***al-Wahid al-Haqq*** (Yang Esa Yang Sebenar), yang tidak menyerupai apa-apa pun daripada makhluk.

SAINS MODEN DAN PERMULAAN ALAM

Menariknya, kosmologi moden melalui teori ***Letupan Besar (Big Bang)*** juga berpendapat bahawa alam semesta ***mempunyai permulaan***, kira-kira 13.8 bilion tahun dahulu (NASA: Big Bang). Teori sains boleh berubah, tetapi akidah bahawa ***Allah Pencipta segala sesuatu*** tetap teguh.

ILMU PARA NABI MENGATASI FALSAFAH

Walaupun digelar "Ahli Falsafah Arab", al-Kindi menegaskan bahawa ***ilmu para nabi*** lebih tinggi daripada ilmu ahli falsafah. Ahli falsafah memperoleh ilmu dengan ***usaha bertahun-tahun***, manakala para nabi menerimanya daripada Allah ***tanpa belajar***.

SURAH YASIN 36:79

قُلْ يُحْيِيهَا ٱلَّذِىٓ أَنشَأَهَآ أَوَّلَ مَرَّةٍ ۖ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴿٧٩﴾

Katakanlah: "Tulang-tulang yang hancur itu akan dihidupkan oleh Tuhan yang telah menciptakannya pada awal mula wujudnya; dan Ia Maha Mengetahui akan segala keadaan makhluk-makhluk (yang diciptakanNya)

Terjemahan: Abdullah Muhammad Basmeih — quran.com/36:79

NOTA SEJARAH: CONTOH DARIPADA SURAH YASIN

Dalam risalah ***Fi Kammiyyat Kutub Aristutalis***, al-Kindi mengambil contoh ***jawapan Al-Qur'an*** kepada orang yang bertanya ***siapakah yang menghidupkan tulang yang hancur*** (36:78–79). Beliau menyatakan bahawa jawapan ini ***lebih ringkas, lebih jelas dan lebih meyakinkan*** daripada hujah panjang ahli falsafah.

Bagi al-Kindi, ***Al-Qur'an ialah ilmu ilahi*** yang tidak dapat ditandingi oleh akal manusia.

HURAIAN AYAT 36:79

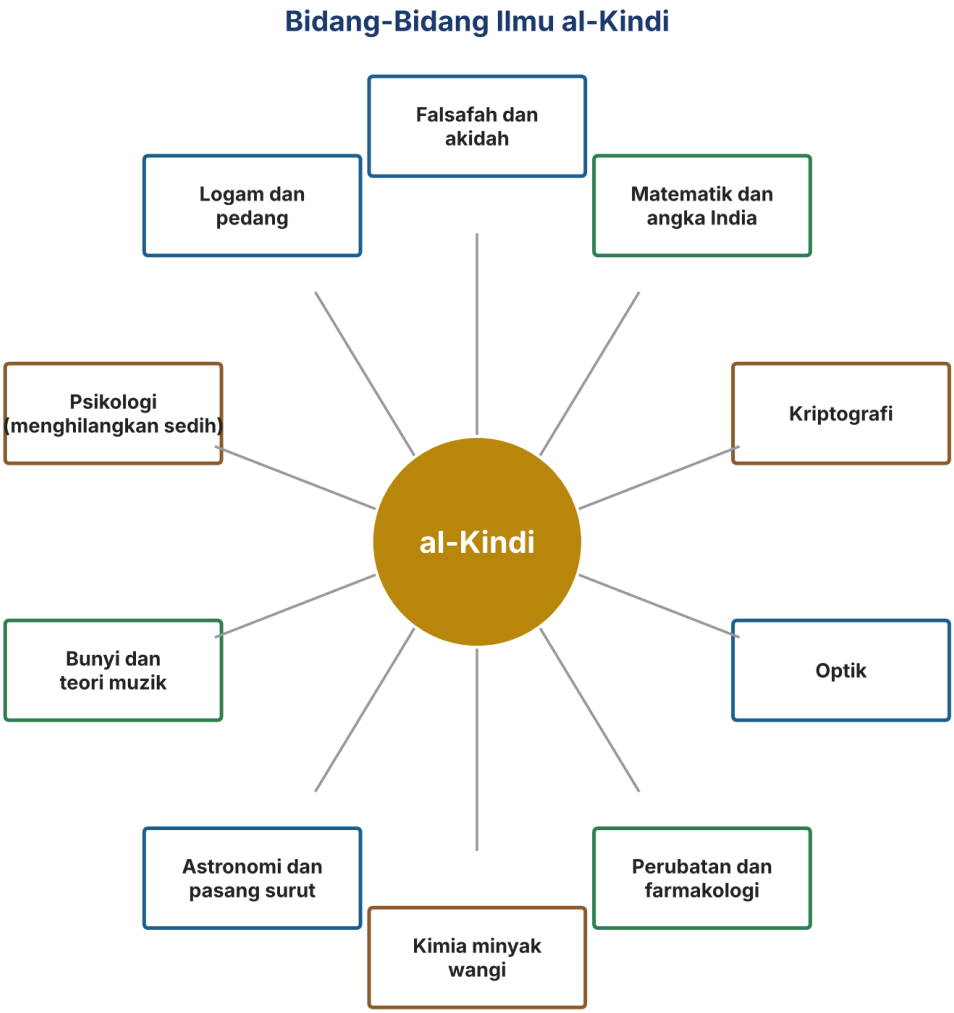
Allah berfirman: ***"Tulang-tulang yang hancur itu akan dihidupkan oleh Tuhan yang telah menciptakannya pada awal mula wujudnya"***. Hujahnya mudah: ***yang mampu mencipta kali pertama, lebih mampu mencipta semula***. Tafsir Ibn Kathir 36:79.

PENGAJARAN

Akal dan wahyu ***tidak bertentangan***. Akal yang sihat membawa kepada keyakinan kepada wahyu, dan wahyu membimbing akal ke arah yang benar.

BIDANG-BIDANG ILMU AL-KINDI

Al-Kindi menulis dalam hampir ***semua bidang ilmu*** yang dikenali pada zamannya. Ibn al-Nadim menyusun kitab-kitabnya mengikut ***belasan bidang***, termasuk falsafah, mantik, aritmetik, geometri, astronomi, perubatan, muzik dan politik.

Rajah ringkas berdasarkan senarai karya dalam al-Fihrist (Ibn al-Nadim). Kebanyakan karyanya kini hilang.

Rajah 3: Bidang-bidang ilmu al-Kindi.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

KARYA-KARYA YANG MASIH WUJUD

KARYA	BIDANG DAN KETERANGAN
Fi al-Falsafah al-Ula	Falsafah dan akidah; dihadiahkan kepada Khalifah al-Mu'tasim.
Risalah fi Istikhraj al-Mu'amma	Kriptografi; kaedah analisis kekerapan huruf.
De aspectibus (dalam terjemahan Latin)	Optik; tentang perjalanan cahaya dan penglihatan.
De gradibus (dalam terjemahan Latin)	Farmakologi; mengukur kekuatan ubat dengan matematik.
Kitab Kimiya' al-'Itr wa al-Tas'idat	Kimia minyak wangi dan penyulingan.
Risalah fi al-Hilah li Daf' al-Ahzan	Psikologi; cara menghilangkan kesedihan.
Risalah fi Jawahir al-Suyuf	Logam; jenis-jenis besi dan pedang.

PENGAJARAN

Al-Kindi menunjukkan bahawa ***ilmu itu bersepadu***: matematik membantu perubatan, bahasa membantu kriptografi, dan falsafah membantu akidah. Pelajar yang menguasai ***pelbagai bidang*** mampu melihat hubungan yang tidak dilihat oleh orang lain.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

ANGKA INDIA DAN MATEMATIK

Al-Kindi menulis ***empat kitab*** tentang penggunaan ***angka India***, termasuk ***Kitab fi Isti'mal al-A'dad al-Hindiyyah***. Bersama al-Khwarizmi (lihat Siri 18), beliau membantu menyebarkan sistem nilai tempat dan sifar di dunia Islam.

Al-Kindi juga menggunakan matematik dalam bidang-bidang lain: ***nisbah*** dalam muzik dan perubatan, ***geometri*** dalam optik, dan ***statistik*** dalam kriptografi. Bagi beliau, matematik ialah ***pintu kepada semua ilmu***, dan beliau menegaskan bahawa seseorang tidak dapat menguasai falsafah tanpa terlebih dahulu mempelajari matematik.

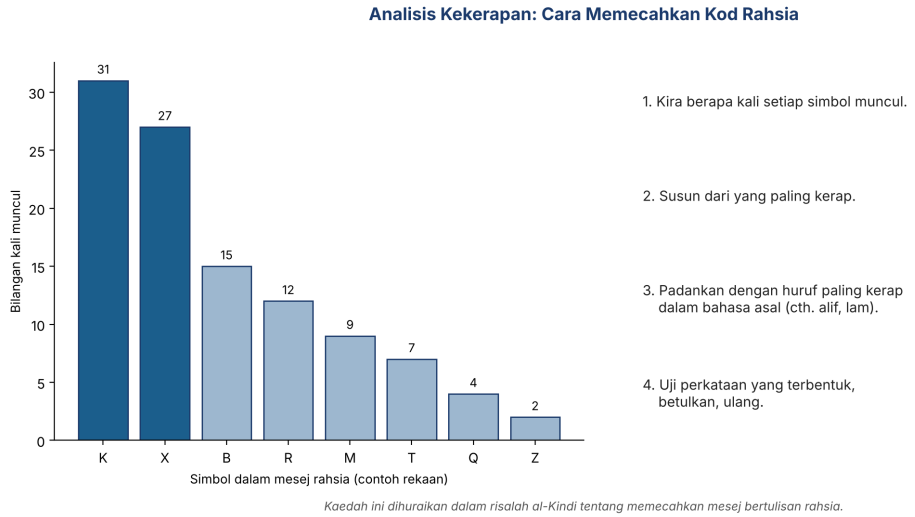
PENGAJARAN

Matematik melatih akal supaya ***teratur, teliti dan jujur***. Ia bukan sekadar subjek peperiksaan, tetapi ***alat berfikir*** untuk memahami ciptaan Allah.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

MEMECAHKAN KOD RAHSIA

Risalah al-Kindi tentang ***memecahkan mesej bertulisan rahsia*** (*Risalah fi Istikhraj al-Mu'amma*) menghuraikan satu kaedah yang bijak: ***kira berapa kali setiap huruf muncul*** dalam mesej rahsia, kemudian padankan dengan huruf yang paling kerap dalam bahasa asal. Dalam bahasa Arab, huruf seperti ***alif*** dan ***lam*** sangat kerap muncul.

Rajah 2: Analisis kekerapan — kaedah memecahkan kod rahsia.

Kaedah ini dianggap ***penggunaan inferens statistik yang terawal diketahui***, dan masih menjadi asas ilmu ***kriptografi*** — ilmu yang melindungi mesej, akaun bank dan perbualan kita hari ini.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

AKAR KAEDAH: ULAMA MENGHITUNG HURUF AL-QUR'AN

Mengapakah kaedah analisis kekerapan lahir dalam tamadun Islam? Ahli sejarah kriptografi menyebut bahawa umat Islam sudah lama ***mengkaji bahasa Arab dengan teliti***: ahli nahu menyusun kamus dan kaedah bahasa, dan para ulama qiraat ***menghitung ayat, perkataan dan huruf Al-Qur'an***.

Kajian yang teliti terhadap ***bentuk dan kekerapan huruf*** ini memberi asas kepada al-Kindi untuk menyedari bahawa setiap bahasa mempunyai ***pola huruf yang tetap***. Penjagaan Al-Qur'an dengan teliti secara tidak langsung melahirkan ***ilmu baharu***.

PENGAJARAN

Khidmat kepada Al-Qur'an membuka pintu kepada pelbagai ilmu. Ilmu agama dan ilmu dunia ***saling menyokong*** apabila dipelajari dengan ikhlas.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

KRIPTOGRAFI HARI INI

Mari kita cuba sendiri. Dalam ***sifer anjakan*** yang mudah, setiap huruf diganti dengan huruf yang berada beberapa kedudukan di hadapannya. Contohnya, dengan anjakan 3:

MESEJ ASAL	MESEJ BERSIFER (ANJAKAN 3)
A B C D E	D E F G H
ILMU	LOPX
SABAR	VDEDU
Kaedah memecahkan	Kira huruf yang paling kerap dalam mesej bersifer, dan andaikan ia mewakili huruf yang paling kerap dalam bahasa asal.

DARI AL-KINDI KE INTERNET

Sifer mudah seperti ini mudah dipecahkan dengan kaedah al-Kindi. Kerana itu, kriptografi moden menggunakan ***matematik yang sangat rumit***, seperti ***AES*** dan ***kriptografi kunci awam***, untuk melindungi ***perbankan dalam talian, WhatsApp dan laman web "https"*** (Britannica: cryptology).

AMANAH DAN RAHSIA

Islam memuliakan ***menjaga rahsia*** dan ***amanah***. Kriptografi ialah teknologi untuk menjaga amanah maklumat. Pakar keselamatan siber Muslim hari ini meneruskan tradisi al-Kindi dengan ***melindungi data*** umat daripada penipuan dan pencerobohan.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

KEKERAPAN HURUF DALAM BAHASA MELAYU

Kaedah al-Kindi boleh digunakan untuk ***mana-mana bahasa***. Dalam teks Bahasa Melayu bertulisan Rumi, huruf ***a*** biasanya paling kerap, diikuti oleh huruf seperti ***n, e, i, k, u*** dan ***r***. Jadi, jika sesuatu mesej Melayu disiferkan, huruf yang paling kerap dalam mesej bersifer berkemungkinan besar mewakili huruf ***a***.

LANGKAH	KAEDAH AL-KINDI (ANALISIS KEKERAPAN)
1. Kumpul teks	Dapatkan teks biasa yang panjang dalam bahasa yang sama untuk mengetahui kekerapan setiap huruf.
2. Kira huruf	Kira kekerapan setiap huruf dalam mesej bersifer.
3. Padankan	Padankan huruf yang paling kerap dalam mesej dengan huruf yang paling kerap dalam bahasa itu.
4. Uji dan betulkan	Cuba baca perkataan-perkataan pendek; betulkan padanan sehingga mesej menjadi bermakna.

Langkah-langkah ini ialah contoh awal ***algoritma*** — satu set arahan yang tersusun untuk menyelesaikan masalah (lihat Siri 18).

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

OPTIK: BAGAIMANA KITA MELIHAT?

Dalam kitab optiknya, yang dikenali di Eropah sebagai ***De aspectibus***, al-Kindi mengkaji ***bagaimana cahaya bergerak*** dan ***bagaimana mata melihat***. Beliau menegaskan bahawa ***cahaya bergerak dalam garis lurus***, dan membuktikannya dengan pemerhatian bayang-bayang.

> **NOTA SEJARAH: ANTARA TEORI LAMA DAN TEORI BAHARU**
>
> Al-Kindi masih berpegang kepada teori Yunani bahawa ***mata memancarkan sinar*** untuk melihat. Namun beliau ***memperbaiki*** teori Euclid dengan menyatakan bahawa sinar itu memancar ***ke semua arah***, bukan garis-garis yang terpisah.
>
> Kira-kira 150 tahun kemudian, ***Ibn al-Haitham*** (lihat siri akan datang) membuktikan bahawa penglihatan berlaku apabila ***cahaya masuk ke dalam mata***, bukan keluar daripadanya — asas optik moden.

SAINS MODEN

Kini kita tahu bahawa cahaya ialah ***gelombang elektromagnet*** yang bergerak pada kelajuan kira-kira ***300,000 km sesaat***, dan mata menerima cahaya yang dipantulkan oleh objek (Britannica: light).

PENGAJARAN

Ilmu berkembang ***langkah demi langkah***. Al-Kindi memperbaiki Euclid, dan Ibn al-Haitham memperbaiki al-Kindi. Setiap generasi menyumbang ***satu anak tangga*** kepada kebenaran.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

MATA, KAMERA DAN CAHAYA

Mata manusia berfungsi seperti ***kamera***: cahaya masuk melalui ***kanta mata*** dan membentuk imej pada ***retina***, lalu isyarat dihantar ke otak melalui saraf optik (Britannica: eye). Penemuan ini hanya difahami sepenuhnya selepas kajian Ibn al-Haitham dan ahli sains selepasnya.

Ketelitian ciptaan mata mengingatkan kita kepada nikmat ***pendengaran, penglihatan dan hati*** yang Allah kurniakan, yang mesti digunakan untuk ***bersyukur*** dan ***mencari kebenaran***.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

PASANG SURUT DAN FENOMENA ALAM

Al-Kindi juga menulis risalah tentang ***sebab pasang surut*** (*Risalah fi 'Illat al-Madd wa al-Jazr*) dan tentang ***warna biru langit***. Beliau cuba menerangkan fenomena alam dengan ***sebab-sebab fizikal***, bukan dengan khurafat.

> **NOTA SEJARAH: TEORI YANG KEMUDIAN DIPERBAIKI**
>
> Al-Kindi mengaitkan pasang surut dengan ***perubahan suhu dan pengembangan air*** yang dipengaruhi oleh matahari dan bulan. Teorinya ***tidak tepat*** sepenuhnya, tetapi beliau betul bahawa ***bulan memainkan peranan***.
>
> Tentang warna langit, beliau berpendapat bahawa biru langit terhasil daripada ***cahaya yang bercampur dengan zarah-zarah di udara*** — satu idea yang hampir dengan penjelasan sains moden tentang ***serakan cahaya***.

PENJELASAN SAINS MODEN

Kini kita tahu bahawa pasang surut berlaku terutamanya kerana ***tarikan graviti bulan*** dan, pada tahap yang lebih kecil, matahari (NOAA: tides). Langit pula kelihatan biru kerana ***serakan Rayleigh***: cahaya biru diserakkan lebih banyak oleh molekul udara.

PENGAJARAN

Mencari ***sebab-sebab alam*** ialah sebahagian daripada tafakur. Teori yang tidak tepat bukan kegagalan, tetapi ***langkah awal*** menuju penjelasan yang lebih baik.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

BINTANG: ANTARA ASTRONOMI DAN RAMALAN

Pada zaman al-Kindi, ***astronomi*** (ilmu peredaran bintang) dan ***astrologi*** (ramalan nasib berdasarkan bintang) sering bercampur. Al-Kindi sendiri menulis dalam kedua-dua bidang, mengikut kebiasaan zamannya.

SURAH AL-AN'AM 6:97

وَهُوَ ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلنُّجُومَ لِتَهْتَدُوا۟ بِهَا فِى ظُلُمَٰتِ ٱلْبَرِّ وَٱلْبَحْرِ ۗ قَدْ فَصَّلْنَا ٱلْـَٔايَٰتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٩٧﴾

Dan Dia lah yang menjadikan bintang-bintang bagi kamu supaya kamu berpedoman kepadanya dalam kegelapan (malam) di darat dan di laut. Sesungguhnya kami telah jelaskan tanda-tanda kebesaran (Kami) satu persatu bagi orang-orang yang mengetahui

Terjemahan: Abdullah Muhammad Basmeih — quran.com/6:97

Al-Qur'an menyebut fungsi bintang yang jelas: ***"supaya kamu berpedoman kepadanya dalam kegelapan (malam) di darat dan di laut"***. Bintang ialah ***petunjuk arah dan waktu***, bukan penentu nasib. Tafsir Ibn Kathir 6:97.

SIKAP ISLAM TERHADAP RAMALAN BINTANG

Para ulama membezakan antara ***ilmu falak*** yang mengira peredaran bintang untuk waktu solat, kiblat dan pelayaran — yang ***dipuji*** — dengan ***ramalan nasib*** yang mendakwa mengetahui perkara ghaib — yang ***dilarang***. Hanya Allah yang mengetahui perkara ghaib.

SAINS MODEN

Sains moden telah memisahkan astronomi sepenuhnya daripada astrologi. Astronomi ialah sains yang diuji dengan pemerhatian, manakala astrologi ***tidak mempunyai asas saintifik*** (Britannica: astrology).

PENGAJARAN

Kita menghormati sumbangan ilmuwan silam tanpa menerima ***semua*** pandangan mereka. Yang selari dengan wahyu dan bukti kita ambil; yang bertentangan kita tinggalkan.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

UBAT MENGIKUT SUKATAN

Dalam kitab ***De Gradibus*** (tentang darjat ubat), al-Kindi menggunakan ***matematik untuk mengukur kekuatan ubat***, supaya sukatan yang diberikan tepat. Ini selari dengan sabda Rasulullah ﷺ:

HADITH — SAHIH MUSLIM, NO. 2204

حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، وَأَبُو الطَّاهِرِ، وَأَحْمَدُ بْنُ عِيسَى، قَالُوا حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرٌو، - وَهُوَ ابْنُ الْحَارِثِ - عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَنَّهُ قَالَ « لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ فَإِذَا أُصِيبَ دَوَاءُ الدَّاءِ بَرَأَ بِإِذْنِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ».

TERJEMAHAN:

Daripada Jabir bin ‘Abdullah رضى الله عنهما, daripada Rasulullah ﷺ, bahawa baginda bersabda: **“Bagi setiap penyakit ada ubatnya. Apabila ubat itu tepat mengenai penyakitnya, sembuhlah ia dengan izin Allah ‘Azza wa Jalla.”**

SANAD Riwayat Imam Muslim: daripada Harun bin Ma‘ruf, Abu al-Tahir dan Ahmad bin ‘Isa, daripada ‘Abdullah bin Wahb, daripada ‘Amr bin al-Harith, daripada ‘Abd Rabbih bin Sa‘id, daripada Abu al-Zubair, daripada Jabir bin ‘Abdullah رضى الله عنهما.

RUJUKAN: Riwayat Imam Muslim dalam Sahih Muslim, Kitab al-Salam, Bab Setiap Penyakit Ada Ubatnya dan Galakan Berubat, Hadith No. 2204.

ريوايت إمام مسلم دالم صحيح مسلم، كتاب السلام، حديث نومبور ٢٢٠٤

DARJAT: SAHIH — terkandung dalam Sahih Muslim.

Sumber: https://sunnah.com/muslim:2204

PENGAJARAN HADITH INI

Ubat menyembuhkan dengan izin Allah ***apabila ia tepat*** dengan penyakitnya. Ketepatan jenis dan sukatan ubat ialah ***tuntutan ilmu perubatan***, dan al-Kindi antara yang terawal mengukurnya dengan angka.

KIMIA MINYAK WANGI

Al-Kindi juga menulis ***Kitab Kimiya’ al-‘Itr wa al-Tas‘idat***, yang mengandungi lebih ***seratus resipi*** minyak wangi, salap dan ubat, termasuk kaedah ***penyulingan*** air mawar (lihat Siri 17). Kitab ini menunjukkan hubungan rapat antara ***kimia, perubatan dan industri*** pada zaman Abbasiyah.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

MENGHILANGKAN KESEDIHAN

Salah satu risalah al-Kindi yang paling menyentuh hati ialah ***Risalah fi al-Hilah li Daf' al-Ahzan*** (Risalah Tentang Cara Menghilangkan Kesedihan). Ia antara karya ***psikologi*** terawal dalam bahasa Arab.

NOTA SEJARAH: NASIHAT AL-KINDI

Al-Kindi menulis bahawa kesedihan datang apabila kita ***kehilangan sesuatu yang kita cintai*** atau ***tidak mendapat apa yang kita inginkan***. Oleh itu, kita patut ***tidak terlalu terikat*** dengan perkara dunia yang pasti akan hilang.

Beliau membandingkan dunia dengan ***kapal yang singgah di sebuah pulau***: penumpang yang terlalu leka mengutip barang di pulau mungkin ***tertinggal kapal***. Begitulah manusia yang terlalu sibuk dengan dunia sehingga lupa tujuan perjalanannya.

Al-Qur'an memberi penawar yang lebih tinggi:

SURAH AL-RA'D 13:28

ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَتَطۡمَئِنُّ قُلُوبُهُم بِذِكۡرِ ٱللَّهِۗ أَلَا بِذِكۡرِ ٱللَّهِ تَطۡمَئِنُّ ٱلۡقُلُوبُ ٢٨

(Iaitu) orang-orang yang beriman dan tenang tenteram hati mereka dengan zikrullah". Ketahuilah dengan "zikrullah" itu, tenang tenteramlah hati manusia

Terjemahan: Abdullah Muhammad Basmeih — quran.com/13:28

Allah berfirman: ***"Ketahuilah dengan "zikrullah" itu, tenang tenteramlah hati manusia"***. Tafsir Ibn Kathir 13:28.

Rasulullah ﷺ sendiri memohon perlindungan daripada kebimbangan dan kesedihan:

HADITH — SAHIH AL-BUKHARI, NO. 6369

حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ، قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا، قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ، وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ، وَضَلَعِ الدَّيْنِ، وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ».

TERJEMAHAN:

Daripada Anas رضى الله عنه, beliau berkata: Nabi ﷺ selalu berdoa: **"Ya Allah, sesungguhnya aku berlindung kepada-Mu daripada kebimbangan dan kesedihan, daripada kelemahan dan kemalasan, daripada sifat pengecut dan bakhil, daripada beban hutang dan daripada dikuasai oleh orang lain."**

SANAD Riwayat Imam al-Bukhari: daripada Khalid bin Makhlad, daripada Sulaiman (bin Bilal), daripada 'Amr bin Abi 'Amr, daripada Anas (bin Malik) رضى الله عنه.

RUJUKAN: Riwayat Imam al-Bukhari dalam Sahih al-Bukhari, Kitab al-Da'awat, Hadith No. 6369.

DARJAT: SAHIH — terkandung dalam Sahih al-Bukhari, kitab hadith paling sahih selepas Al-Qur'an menurut ijmak ulama hadith.

Sumber: https://sunnah.com/bukhari:6369

PENGAJARAN HADITH INI

Kesedihan ialah perasaan manusiawi, tetapi kita diajar ***berdoa dan berusaha*** supaya tidak dikuasai olehnya. Nasihat al-Kindi tentang tidak terikat kepada dunia, digabungkan dengan ***zikir dan doa***, ialah penawar yang ampuh. Jika kesedihan berpanjangan, jangan segan ***mendapatkan bantuan*** daripada keluarga, guru atau pakar kesihatan.

LOGAM DAN PEDANG

Al-Kindi menulis risalah ***Fi Jawahir al-Suyuf*** (Tentang Jenis-jenis Pedang), yang menghuraikan ***jenis-jenis besi***, cara pembuatan pedang dan kawasan asalnya — dari India, Yaman hingga Khurasan.

NOTA SEJARAH: SAINS BAHAN PADA ABAD KE-9

Dalam risalah ini, al-Kindi membezakan antara ***besi lembut*** dan ***besi keras (keluli)***, serta menerangkan bagaimana ***pemanasan dan penyejukan*** mempengaruhi kekerasan pedang.

Penerangannya membantu ahli sejarah memahami teknologi ***keluli wootz*** dan ***pedang Damsyik*** yang terkenal kerana kekuatan dan coraknya (Britannica: Damascus steel).

KAITAN DENGAN AL-QUR'AN

Allah menyebut bahawa Dia ***menurunkan besi*** yang mengandungi ***kekuatan yang handal dan pelbagai manfaat*** (57:25). Kajian al-Kindi tentang besi ialah usaha memahami ***nikmat*** ini.

PENGAJARAN

Ilmu bahan ***bukan hanya untuk perang***. Keluli hari ini digunakan untuk membina ***jambatan, bangunan, kenderaan dan alat perubatan***. Ilmu yang sama boleh membina atau memusnahkan — bergantung kepada ***niat dan akhlak*** penggunanya.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

KISAH KEBAKHILAN DAN KEMURAHAN

Tidak semua kisah tentang al-Kindi memuji beliau. Sasterawan terkenal ***al-Jahiz*** (w. 255 H / 869 M) memasukkan al-Kindi dalam kitab sindirannya, ***Kitab al-Bukhala'*** (Kitab Orang-orang Bakhil).

> **NOTA SEJARAH: SINDIRAN AL-JAHIZ**
>
> Al-Jahiz menukilkan beberapa cerita lucu tentang ***sikap berjimat yang melampau*** al-Kindi terhadap penyewa rumahnya — antaranya menetapkan bayaran tambahan apabila penyewa menerima tetamu.
>
> Ahli sejarah mengingatkan bahawa kitab al-Jahiz ialah ***karya sastera sindiran***, dan kisah-kisahnya ***tidak semestinya tepat***. Namun ia menunjukkan bagaimana masyarakat zaman itu memandang sifat bakhil.

Sama ada kisah itu tepat atau tidak, Islam sangat mencela sifat bakhil dan memuji orang yang ***berbelanja di jalan kebaikan***. Rasulullah ﷺ bersabda:

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

HADITH — SAHIH AL-BUKHARI, NO. 1442

حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، قَالَ حَدَّثَنِي أَخِي، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي مُزَرِّدٍ، عَنْ أَبِي الْحُبَابِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ـ رضى الله عنه ـ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ « مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلاَّ مَلَكَانِ يَنْزِلاَنِ فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا اللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقًا خَلَفًا، وَيَقُولُ الآخَرُ اللَّهُمَّ أَعْطِ مُمْسِكًا تَلَفًا ».

TERJEMAHAN:

Daripada Abu Hurairah رضى الله عنه, bahawa Nabi ﷺ bersabda: **"Tiada satu hari pun yang hamba-hamba berpagi padanya melainkan dua malaikat turun. Salah seorang daripada keduanya berdoa: Ya Allah, berilah ganti kepada orang yang berinfak. Dan yang seorang lagi berdoa: Ya Allah, berilah kebinasaan kepada (harta) orang yang menahan (hartanya)."**

SANAD Riwayat Imam al-Bukhari: daripada Isma'il bin Abi Uwais, daripada saudaranya 'Abd al-Hamid bin Abi Uwais, daripada Sulaiman bin Bilal, daripada Mu'awiyah bin Abi Muzarrid, daripada Abu al-Hubab Sa'id bin Yasar, daripada Abu Hurairah رضى الله عنه.

RUJUKAN: Riwayat Imam al-Bukhari dalam Sahih al-Bukhari, Kitab al-Zakah, Hadith No. 1442. Turut diriwayatkan oleh Muslim (No. 1010).

DARJAT: SAHIH — terkandung dalam Sahih al-Bukhari, kitab hadith paling sahih selepas Al-Qur'an menurut ijmak ulama hadith.

Sumber: https://sunnah.com/bukhari:1442

PENGAJARAN HADITH INI

Setiap hari dua malaikat berdoa: ***ganjaran bagi yang berinfak*** dan ***kemusnahan harta bagi yang menahan***. Ilmuwan yang kaya sepatutnya menjadi ***pemurah*** — menaja ilmu, membantu pelajar dan membela yang memerlukan, seperti Banu Musa yang menaja penterjemah (lihat Siri 19).

DIUJI DENGAN KEHILANGAN

NOTA SEJARAH: PERPUSTAKAAN YANG DIRAMPAS

Pada zaman Khalifah ***al-Mutawakkil*** (847–861 M), kedudukan al-Kindi merosot. Sumber sejarah menyebut bahawa beliau ***dipukul dan perpustakaannya dirampas buat sementara waktu***. Ibn Abi Usaibi'ah mengaitkan peristiwa ini dengan persaingan Banu Musa (lihat Siri 19).

Perpustakaan itu akhirnya ***dikembalikan*** kepadanya. Al-Kindi wafat di Baghdad sekitar ***873 M***.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

Kehilangan dan ujian tidak menghentikan orang yang beriman. Rasulullah ﷺ mengajar sikap yang betul:

HADITH — SAHIH MUSLIM, NO. 2664

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَابْنُ، نُمَيْرٍ قَالاَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، عَنِ الأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم « الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ وَفِي كُلٍّ خَيْرٌ احْرِصْ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ وَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ وَلاَ تَعْجِزْ وَإِنْ أَصَابَكَ شَىْءٌ فَلاَ تَقُلْ لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَانَ كَذَا وَكَذَا. وَلَكِنْ قُلْ قَدَرُ اللَّهِ وَمَا شَاءَ فَعَلَ فَإِنَّ لَوْ تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ ».

TERJEMAHAN:

Daripada Abu Hurairah رضى الله عنه, beliau berkata: Rasulullah ﷺ bersabda: **"Mukmin yang kuat lebih baik dan lebih dicintai oleh Allah daripada mukmin yang lemah, dan pada kedua-duanya ada kebaikan. Bersungguh-sungguhlah terhadap apa yang bermanfaat bagimu, mohonlah pertolongan Allah dan janganlah engkau lemah. Jika sesuatu menimpamu, janganlah engkau berkata: Seandainya aku melakukan begini, nescaya akan jadi begini dan begini. Tetapi katakanlah: Allah telah menentukan, dan apa yang Dia kehendaki, Dia lakukan. Kerana sesungguhnya perkataan 'seandainya' membuka pintu perbuatan syaitan."**

SANAD Riwayat Imam Muslim: daripada Abu Bakr bin Abi Syaibah dan Muhammad bin 'Abdillah bin Numair, daripada 'Abdullah bin Idris, daripada Rabi'ah bin 'Uthman, daripada Muhammad bin Yahya bin Habban, daripada 'Abd al-Rahman al-A'raj, daripada Abu Hurairah رضى الله عنه.

RUJUKAN: Riwayat Imam Muslim dalam Sahih Muslim, Kitab al-Qadar, Bab perintah supaya kuat dan meninggalkan kelemahan, Hadith No. 2664.

ريوايت إمام مسلم دالم صحيح مسلم، كتاب القدر، حديث نومبور ٢٦٦٤

DARJAT: SAHIH — terkandung dalam Sahih Muslim, kitab hadith kedua paling sahih selepas Sahih al-Bukhari.

Sumber: https://sunnah.com/muslim:2664

PENGAJARAN HADITH INI

Al-Kindi kehilangan perpustakaannya, tetapi tidak kehilangan ilmunya. ***Berusaha pada yang bermanfaat, memohon pertolongan Allah, dan jangan berkata "kalau"*** — itulah sikap orang beriman apabila diuji.

AKHLAK SEORANG ILMUWAN

Persaingan antara al-Kindi dan Banu Musa, serta sindiran al-Jahiz, mengingatkan bahawa ***ilmu mesti dihiasi akhlak***. Rasulullah ﷺ menjadikan akhlak sebagai ukuran kebaikan seseorang:

HADITH — SAHIH AL-BUKHARI, NO. 6035

حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا الأَعْمَشُ، قَالَ حَدَّثَنِي شَقِيقٌ، عَنْ مَسْرُوقٍ، قَالَ كُنَّا جُلُوسًا مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو يُحَدِّثُنَا إِذْ قَالَ لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَاحِشًا وَلاَ مُتَفَحِّشًا، وَإِنَّهُ كَانَ يَقُولُ «إِنَّ خِيَارَكُمْ أَحَاسِنُكُمْ أَخْلاَقًا».

TERJEMAHAN:

Daripada Masruq, beliau berkata: Kami sedang duduk bersama ‘Abdullah bin ‘Amr رضى الله عنهما yang sedang menyampaikan Hadith kepada kami, lalu beliau berkata: “Rasulullah ﷺ bukanlah seorang yang keji (dalam tutur kata) dan tidak pula sengaja berkata keji. Baginda pernah bersabda: **Sesungguhnya orang yang terbaik di kalangan kamu ialah yang paling baik akhlaknya.**”

SANAD Riwayat Imam al-Bukhari: daripada ‘Umar bin Hafs, daripada bapanya Hafs bin Ghiyath, daripada al-A‘masy, daripada Syaqiq bin Salamah, daripada Masruq, daripada ‘Abdullah bin ‘Amr رضى الله عنهما.

RUJUKAN: Riwayat Imam al-Bukhari dalam Sahih al-Bukhari, Kitab al-Adab, Bab Akhlak Yang Baik, Kemurahan Hati dan Celaan Terhadap Sifat Bakhil, Hadith No. 6035.

DARJAT: SAHIH — terkandung dalam Sahih al-Bukhari, kitab hadith paling sahih selepas Al-Qur'an menurut ijmak ulama hadith.

Sumber: https://sunnah.com/bukhari:6035

PENGAJARAN HADITH INI

Orang yang terbaik ialah yang ***paling baik akhlaknya***, bukan yang paling banyak ilmunya. Ilmu tanpa akhlak boleh melahirkan hasad dan permusuhan; ilmu dengan akhlak melahirkan ***rahmat dan manfaat***.

PANDANGAN ULAMA TERHADAP FALSAFAH

Bagaimanakah ulama Islam menilai falsafah yang dibawa oleh al-Kindi dan para penerusnya? Pandangan mereka ***berbeza-beza***, dan perbezaan ini mengajar kita sikap yang seimbang.

PANDANGAN	KETERANGAN
Menerima dengan syarat	Logik dan matematik diterima sebagai alat berfikir, selagi tidak bercanggah dengan akidah.
Mengkritik	Imam al-Ghazali (lihat Siri 13) dalam Tahafut al-Falasifah mengkritik ahli falsafah yang berpegang kepada qadimnya alam — pendapat yang ditolak oleh al-Kindi sendiri.
Menolak sebahagian besar	Sebahagian ulama Hadith dan fiqh bimbang falsafah mengelirukan orang awam dan menjauhkan mereka daripada wahyu.

KEDUDUKAN AL-KINDI

Ramai pengkaji melihat al-Kindi sebagai ahli falsafah yang ***paling dekat dengan akidah Islam*** dalam kalangan ahli falsafah awal, kerana beliau ***menegaskan penciptaan alam***, ***keesaan Allah*** dan ***kelebihan ilmu para nabi***.

PENGAJARAN

Ilmu dari luar perlu ***ditapis dengan neraca wahyu***. Yang benar diterima, yang salah ditolak, dan yang samar dikaji dengan berhati-hati. Inilah sikap ***adil dan berilmu***.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

MURID DAN WARISAN AL-KINDI

Al-Kindi meninggalkan murid-murid dan pengaruh yang berpanjangan dalam ***falsafah dan sains Islam***.

NOTA SEJARAH: MURID-MURID DAN PENERUS

Ahmad bin al-Tayyib al-Sarakhsi (w. 286 H / 899 M) ialah murid al-Kindi yang paling terkenal, ahli falsafah dan ahli geografi yang kemudian menjadi guru kepada Khalifah al-Mu'tadid.

Abu Zaid al-Balkhi (w. 322 H / 934 M), ahli geografi dan penulis kitab ***Masalih al-Abdan wa al-Anfus*** (kesihatan badan dan jiwa), dikatakan terpengaruh dengan al-Kindi. Kitabnya dianggap antara karya terawal tentang ***kesihatan mental***.

Ahli falsafah besar selepasnya, seperti ***al-Farabi*** dan ***Ibn Sina***, meneruskan usaha menggabungkan falsafah dengan pemikiran Islam.

DI EROPAH

Beberapa karya al-Kindi diterjemah ke Latin oleh ***Gerard of Cremona*** pada abad ke-12 M, termasuk kitab optik dan farmakologinya. Sarjana Itali abad ke-16, ***Gerolamo Cardano***, menyenaraikan al-Kindi sebagai antara ***dua belas pemikir terbesar*** dalam sejarah.

PENGAJARAN

Ilmu yang diajarkan kepada murid ialah ***pelaburan yang berkekalan***. Al-Kindi wafat, tetapi ilmunya terus hidup melalui murid dan kitab-kitabnya.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

ANTARA RIWAYAT SABIT DAN KISAH MASYHUR

Jadual berikut membezakan yang sabit dengan yang perlu disemak tentang al-Kindi.

KISAH DAN STATUSNYA

KENYATAAN YANG MASYHUR	STATUS
Ibn al-Nadim menyenaraikan kira-kira 260 kitab al-Kindi.	Sabit. Kebanyakannya kini hilang.
Al-Kindi menulis kaedah analisis kekerapan untuk memecahkan kod.	Sabit. Risalahnya ditemui semula di Istanbul pada abad ke-20.
Perpustakaannya dirampas pada zaman al-Mutawakkil.	Sabit dalam sumber sejarah; peranan Banu Musa dinukil oleh Ibn Abi Usaibi'ah.
Al-Kindi menambah tali kelima pada gambus (oud).	Dinisbahkan kepadanya oleh sumber-sumber muzik; tidak dapat dipastikan sepenuhnya.
Hadith: "Kalimah hikmah itu barang hilang orang mukmin, di mana dia menemuinya, dia lebih berhak terhadapnya."	Lemah (riwayat al-Tirmidhi No. 2687). Maknanya baik, tetapi tidak sahih sebagai sabda Nabi ﷺ.
Al-Kindi orang pertama yang mencipta kod rahsia.	Tidak tepat. Kod rahsia sudah lama wujud; sumbangannya ialah kaedah memecahkannya secara sistematik.
Al-Kindi menterjemah sendiri kitab-kitab Yunani.	Tidak tepat. Beliau menyelia dan menyunting terjemahan yang dibuat oleh penterjemah lain.

RENUNGAN — HIKMAH YANG SAHIH

Ramai mengaitkan sikap al-Kindi dengan Hadith "kalimah hikmah barang hilang orang mukmin", tetapi Hadith itu ***lemah***. Kita boleh berpegang pada ***maknanya yang baik*** melalui dalil yang sahih, seperti ayat 2:269, tanpa menyandarkan lafaz yang lemah kepada Nabi ﷺ.

PENGAJARAN DAN PENUTUP

PENGAJARAN DARIPADA EBOOK INI

Pertama: Kaji tanda-tanda Allah di alam dan pada diri (41:53).

Kedua: Orang berilmu tidak sama dengan yang tidak berilmu (39:9).

Ketiga: Hikmah ialah kebaikan yang banyak, dan kebenaran diterima dari mana pun datangnya (2:269).

Keempat: Kejujuran ialah jalan ilmu dan jalan ke syurga (Sahih al-Bukhari 6094).

Kelima: Falsafah yang benar membela akidah — alam ini diciptakan oleh Allah (2:117).

Keenam: Ilmu wahyu mengatasi ilmu akal (36:79).

Ketujuh: Ketepatan dalam perubatan ialah tuntutan ilmu (Sahih Muslim 2204).

Kelapan: Ketenangan hati datang dengan zikir dan doa (13:28; Sahih al-Bukhari 6369).

Kesembilan: Jangan berputus asa apabila diuji (Sahih Muslim 2664).

Kesepuluh: Bina bahasa ilmu supaya sains dapat difahami dalam bahasa umat.

Kesebelas: Jadilah pemurah, kerana malaikat mendoakan orang yang berinfak (Sahih al-Bukhari 1442).

Kedua belas: Hiasi ilmu dengan akhlak (Sahih al-Bukhari 6035).

Ketiga belas: Bezakan ilmu falak dengan ramalan nasib (6:97).

PENUTUP

Al-Kindi wafat di Baghdad sekitar 873 M, tetapi kaedahnya memecahkan kod masih digunakan hingga hari ini. Siri seterusnya **Jejak Cendekiawan Islam**, Insya-Allah, akan mengisahkan ***al-Battani***, ahli astronomi yang mengukur tahun dengan sangat tepat. Wallahu a'lam.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

GLOSARI DAN SOALAN RENUNGAN

GLOSARI

ISTILAH	MAKSUD
Falsafah	Usaha akal untuk memahami hakikat sesuatu; al-Kindi digelar "Ahli Falsafah Arab".
Qadim	Tidak bermula; sesetengah ahli falsafah Yunani menganggap alam qadim, al-Kindi menolaknya.
Kriptografi	Ilmu menulis dan memecahkan kod rahsia.
Analisis kekerapan	Kaedah memecahkan kod dengan mengira kekerapan huruf.
Sifer	Kaedah menukar mesej biasa kepada mesej rahsia.
Optik	Ilmu tentang cahaya dan penglihatan.
Farmakologi	Ilmu tentang ubat, kesannya dan sukatannya.
Keluli	Aloi besi yang keras dan kuat, digunakan untuk pedang dan binaan.

SOALAN RENUNGAN

1. Mengapakah al-Kindi menolak pendapat bahawa alam ini qadim? Apakah dalil Al-Qur'an yang menyokongnya?

2. Bagaimanakah kaedah analisis kekerapan berfungsi? Cuba jelaskan dengan contoh.

3. Apakah pengajaran daripada perbandingan dunia dengan kapal yang singgah di pulau?

4. Bagaimanakah al-Kindi menunjukkan bahawa akal dan wahyu tidak bertentangan?

5. Mengapakah penting membina istilah sains dalam Bahasa Melayu?

AKTIVITI CADANGAN

Aktiviti 1: Pecahkan mesej bersifer berikut (anjakan 3): ***EHUVDEDUODK***. Petunjuk: tolak tiga huruf bagi setiap huruf.

Aktiviti 2: Ambil satu perenggan Bahasa Melayu dan kira kekerapan setiap huruf. Huruf manakah yang paling kerap? Bandingkan dengan rakan.

Aktiviti 3: Perhatikan bayang-bayang sebatang kayu pada waktu pagi dan petang. Apakah yang ditunjukkan tentang perjalanan cahaya?

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

RUJUKAN

AL-QUR'AN

Al-Qur'an al-Karim, teks Uthmani dan terjemahan Abdullah Muhammad Basmeih. https://quran.com/ms

Tafsir Ibn Kathir, surah 2, 6, 13, 36, 39 dan 41. https://tafsir.app/ibn-katheer/36/79

HADITH

Sahih al-Bukhari 1442, 6035, 6094, 6369. https://sunnah.com/bukhari

Sahih Muslim 2204, 2664. https://sunnah.com/muslim

Sunan al-Tirmidhi 2687 (lemah). https://sunnah.com/tirmidhi:2687

SEJARAH DAN KAJIAN MODEN

Ibn al-Nadim, al-Fihrist; Ibn Abi Usaibi'ah, 'Uyun al-Anba'; al-Jahiz, Kitab al-Bukhala'; al-Kindi, Fi al-Falsafah al-Ula; al-Kindi, Risalah fi al-Hilah li Daf' al-Ahzan.

Stanford Encyclopedia of Philosophy, "al-Kindi". https://plato.stanford.edu/entries/al-kindi/

Encyclopaedia Britannica, "cryptology", "light" dan "Damascus steel"; NOAA, "Tides"; NASA, "Universe Overview". https://www.britannica.com/topic/cryptology

Wikipedia, "Al-Kindi". https://en.wikipedia.org/wiki/Al-Kindi

Muslim Heritage, "Arab Origins of Cryptology". https://muslimheritage.com/arab-origins-of-cryptology/

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

SOKONGAN & SUMBANGAN

eBook ini diterbitkan **percuma sepenuhnya** untuk umat Islam dan **tidak sekali-kali untuk dijual**. Sumbangan amat dialu-alukan bagi membantu kos penyelidikan, hosting laman quranscience.my dan penerbitan eBook seterusnya — namun ia **tidak diwajibkan**. Semoga Allah menerima setiap sumbangan sebagai sedekah jariah.

SURAH AL-BAQARAH 2:261

مَّثَلُ ٱلَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمۡوَٰلَهُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنۢبَتَتۡ سَبۡعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنۢبُلَةٖ مِّاْئَةُ حَبَّةٖۗ وَٱللَّهُ يُضَٰعِفُ لِمَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ وَٰسِعٌ عَلِيمٌ ٢٦١

Bandingan (derma) orang-orang yang membelanjakan hartanya pada jalan Allah, ialah sama seperti sebiji benih yang tumbuh menerbitkan tujuh tangkai; tiap-tiap tangkai itu pula mengandungi seratus biji. Dan (ingatlah), Allah akan melipatgandakan pahala bagi sesiapa yang dikehendakiNya, dan Allah Maha Luas (rahmat) kurniaNya, lagi Meliputi ilmu pengetahuanNya

Terjemahan: Abdullah Muhammad Basmeih — quran.com/2:261

SURAH SABA' 34:39

قُلۡ إِنَّ رَبِّي يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦ وَيَقۡدِرُ لَهُۥۚ وَمَآ أَنفَقۡتُم مِّن شَيۡءٖ فَهُوَ يُخۡلِفُهُۥۖ وَهُوَ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ٣٩

Katakanlah (wahai Muhammad): "Sesungguhnya Tuhanku memewahkan rezeki bagi sesiapa yang dikehendakiNya di antara hamba-hambaNya, dan Ia juga yang menyempitkan baginya; dan apa sahaja yang kamu dermakan maka Allah akan menggantikannya; dan Dia lah jua sebaik-baik Pemberi rezeki

Terjemahan: Abdullah Muhammad Basmeih — quran.com/34:39

HADITH — SAHIH MUSLIM, NO. 2588

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، وَابْنُ، حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - وَهُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلاَّ عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلاَّ رَفَعَهُ اللَّهُ ».

TERJEMAHAN:

Daripada Abu Hurairah رضى الله عنه, daripada Rasulullah ﷺ, baginda bersabda: “Sedekah tidak mengurangkan harta. Allah tidak menambah bagi seorang hamba yang memaafkan melainkan kemuliaan. Dan tidaklah seseorang merendah diri kerana Allah melainkan Allah mengangkat darjatnya.”

SANAD: Riwayat Imam Muslim: daripada Yahya bin Ayyub, Qutaibah bin Sa‘id dan ‘Ali bin Hujr, daripada Isma‘il bin Ja‘far, daripada al-‘Ala’ bin ‘Abd al-Rahman, daripada bapanya ‘Abd al-Rahman bin Ya‘qub, daripada Abu Hurairah رضى الله عنه .

RUJUKAN: Riwayat Imam Muslim dalam Sahih Muslim, Kitab al-Birr wa al-Silah wa al-Adab, Bab Galakan Memaafkan dan Merendah Diri, Hadith No. 2588.

ريوايت إمام مسلم دالم صحيح مسلم، كتاب البر والصلة، حديث نومبور ٢٥٨٨

DARJAT: SAHIH — terkandung dalam Sahih Muslim.

Sumber: https://sunnah.com/muslim:2588

HADITH — SAHIH MUSLIM, NO. 1631

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، - يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ - وَابْنُ حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - هُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاَثَةٍ إِلاَّ مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ ».

TERJEMAHAN:

Daripada Abu Hurairah رضى الله عنه, bahawa Rasulullah ﷺ bersabda: “Apabila seorang manusia meninggal dunia, terputuslah amalannya kecuali tiga perkara: sedekah jariah, ilmu yang dimanfaatkan, atau anak soleh yang mendoakannya.”

SANAD: Riwayat Imam Muslim: daripada Yahya bin Ayyub, Qutaibah bin Sa‘id dan ‘Ali bin Hujr, daripada Isma‘il bin Ja‘far, daripada al-‘Ala’ bin ‘Abd al-Rahman, daripada bapanya ‘Abd al-Rahman bin Ya‘qub, daripada Abu Hurairah رضى الله عنه .

RUJUKAN: Riwayat Imam Muslim dalam Sahih Muslim, Kitab al-Wasiyyah, Bab Pahala yang Sampai kepada Manusia Selepas Kematiannya, Hadith No. 1631.

ريوايت إمام مسلم دالم صحيح مسلم، كتاب الوصية، حديث نومبور ١٦٣١

DARJAT: SAHIH — terkandung dalam Sahih Muslim.

Sumber: https://sunnah.com/muslim:1631

JAZAKUMULLAHU KHAIRAN KATHIRA

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

Imbas QR di atas (DuitNow) untuk menyumbang.

DERMA

Penyumbang antarabangsa: klik butang DERMA atau layari paypal.me/quranscience